

УДК 338.43:330.341.1(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-3-2>

Большая О.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри педагогічної майстерності та менеджменту
імені І. А. Зязюна
Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0543-5196>

Біліченко О.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївського національного аграрного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5241-3195>

Bolshaia Oksana

Candidate of Economics,
Associate Professor at the Department of Pedagogical Mastery and
Management named after I. A. Zyazyun
Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko

Bilichenko Oleksandr

Doctor of Economics,
Associate Professor at the Department of Economic Theory and
Social Sciences
Mykolaiv National Agrarian University

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Сталий прогрес аграрних підприємств України забезпечується завдяки інтеграції новітніх технологій, цифровій трансформації виробництва, посиленню науково-дослідної діяльності та залученню інвестиційних ресурсів, що сприяє зміцненню їх конкурентних позицій і динамічному розвитку сільськогосподарської галузі. У статті розглянуто особливості інноваційного розвитку аграрних підприємств України в умовах глобалізації. Визначено ключові проблеми, що стримують конкурентоспроможність вітчизняної продукції, серед яких застаріла матеріально-технічна база, високі виробничі витрати та недостатня державна підтримка інновацій. Узагальнено сучасні наукові підходи до формування інноваційної моделі розвитку аграрного сектору, підкреслено роль цифровізації, впровадження прогресивних технологій і залучення інвестицій у зміцненні позицій підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. Аргументовано необхідність інституціоналізації інноваційної політики та інтеграції України у глобальний інноваційний простір.

Ключові слова: інновації, аграрні підприємства, конкурентоспроможність, цифровізація, глобалізація, інституціоналізація.

The article is devoted to the analysis of innovative development of Ukrainian agricultural enterprises in the context of globalization and ongoing socio-economic transformations. It is emphasized that the agrarian sector represents one of the strategic areas of national economic growth and requires new approaches to ensure its long-term competitiveness. The research highlights that innovative development should not be limited to partial technological modernization but must be understood as a systemic process that integrates scientific knowledge, advanced technologies, institutional reforms, and managerial innovations. In this regard, agriculture is considered as a field where the synergy of technological, organizational, and digital changes is capable of ensuring sustainable development and strengthening the international position of Ukraine. The purpose of the study is to substantiate the importance of innovation-driven transformation of agricultural enterprises as a decisive factor for improving efficiency and competitiveness in both domestic and foreign markets. The methodological basis includes the analysis of statistical data, legislative provisions regulating innovation activity in Ukraine, and international studies that make it possible to assess trends and prospects of agrarian development within the framework of global integration. The article underlines that innovative development in agriculture should rely on the implementation of advanced agrarian tech-

nologies, precision farming, biotechnology, digitalization of management and production processes, as well as on the institutionalization of innovation policy. A special focus is placed on the necessity of creating favorable conditions for investment attraction, international cooperation, and the establishment of innovation-oriented infrastructure that would accelerate the transformation of enterprises. These measures are expected to increase productivity, quality of agricultural products, and overall sustainability of the sector. It is concluded that innovative development of agriculture must be treated as a multidimensional process that encompasses technological, organizational, and institutional changes, supported by the interaction of science, business, and state authorities. The research argues that systemic implementation of innovation strategies will allow Ukrainian agrarian enterprises to enhance their competitiveness, respond flexibly to global challenges, and integrate successfully into the international economic space.

Keywords: innovations, agricultural enterprises, competitiveness, digitalization, globalization, institutionalization, sustainable development.

Постановка проблеми. Наразі більшість вітчизняних аграрних підприємств стикаються з труднощами у забезпеченні постачання високоякісної та, що найважливіше, конкурентоспроможної продукції на внутрішній ринок, і ця проблема особливо гостра при виході на зарубіжні ринки. Це є наслідком таких негативних явищ, як: застаріле обладнання (у деяких галузях аграрного сектору амортизація обладнання перевищує 80%), розрив у цінах на промислову та аграрну продукцію, постійне зростання цін на паливо та мастильні матеріали, недосконала кредитно-фінансова система та законодавча база тощо. У умовах глобалізації інноваційна модель розвитку не може бути ефективною, якщо вона полягає лише у технологічному оновленні ресурсної, матеріально-технічної бази та структурній перебудові економіки. Вона передбачає перехід вектору розвитку від традиційних науково-технічних рішень до використання принципово нових прогресивних технологій, що впливають на процеси соціально-економічного розвитку прогресивних країн світу. Саме тому широке застосування інновацій є найефективнішим і ефективним способом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інноваційного розвитку аграрного сектору активно висвітлюється у працях сучасних науковців. Макаренко П., Пілявський В., Процюк Н. [23], Ковальчук В. [3], Сагачко Ю., Тешева Л. [5] аналізують інноваційні чинники конкурентоспроможності та ефективності підприємств. Вдовенко Н. [20], Нужна С., Теслюк Ю. [21], та Стефківський В. [22] досліджують інституціональні засади та методичні підходи до оцінки інноваційних трансформацій в агропромисловому виробництві. Увага також приділяється стратегічним імперативам інноваційного розвитку (Жегус О., Давиденко В. [18]), питанням сталого розвитку аграрного виробництва (Заїка С., Грідін О., Заїка О. [8]), а також впливу інновацій на економіку загалом (Костецький В. [6]; Ковтун А. [12]; Юрчук Н. [13]; Соколюк С. [14]; Грановська В. [15]; Гуророва О. [17]; Прокопишин О., Полегенька М., Жидовська Н. [19]). У міжнародному аспекті розглядаються інноваційна підтримка сталого розвитку аграрного сектору (Dimitrov R. та ін. [9]).

Мета статті. Ціль статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі інноваційної трансформації аграрних підприємств України як важливого чинника забезпечення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому та між-

народному ринках, що зумовлено необхідністю подолання структурних дисбалансів, модернізації матеріально-технічної бази, інтеграції у глобальний інноваційний простір та формування інституційних механізмів підтримки сталого розвитку аграрного сектору в умовах посилення глобалізаційних викликів.

Виклад основних результатів дослідження. Кожна галузь економіки має значний вплив на розвиток держави та суспільства в цілому, відповідно, аграрний сектор України є перспективною сферою для збільшення економічних показників та є основою зростання. Аграрний сектор України є важливою частиною функціонування та розвитку національної економіки України. Останніми роками підприємства аграрного сектора України та вся економіка держави поступово переходять на інноваційну модель функціонування та розвитку. Процес інноваційної трансформації аграрних підприємств зумовлений зростанням рівня конкуренції на ринку та інтеграцією України у міжнародний економічний простір, що вимагає формування інноваційної моделі розвитку аграрного сектору. Моделі функціонування підприємств постійно еволюціонують та вдосконалюються. Менеджери підприємств активно шукають способи повного задоволення ринкових потреб шляхом впровадження інновацій на підприємствах, підвищення якості продукції та покращення кваліфікації і продуктивності діяльності працівників.

Інноваційна діяльність є сукупністю заходів, які спрямовані на практичне застосування наукових і науково-технологічних досягнень, а також на використання наявного інтелектуального потенціалу для створення нових або для вдосконалення вже існуючих продуктів та послуг, технологічних процесів, методів організації виробництва і праці, а також організаційних структур і систем управління.

Для кращого дослідження стану інноваційного розвитку України у глобальному вимірі, доцільно звернутися до рейтингу інноваційного розвитку. Згідно з даними щорічного звіту "Global Innovation Index 2025" (ГІІ, GII) у 2025 р. Україна займає 66 місце серед 129 держав (табл. 1). Україна за ГІІ опустилася на 21 місце нижче порівняно з 2020 р., за результатами інноваційної діяльності Україна займає 54 місце опустившись на 17 місць порівняно з 2020 р. За запровадженням інновацій Україна займає 80 місце, опустившись на 9 одиниць. Позиція у Global Innovation Index відображає реальний стан інноваційної діяльності в Україні. При

цьому важливо розуміти, що активне впровадження цифрових технологій і діджиталізація економіки можуть суттєво покращити ситуацію [11].

В Україні сформоване правове поле для забезпечення інноваційного розвитку підприємництва: закони України «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу» та наявність інших нормативно-правових актів. Та впровадження інновацій у виробничу діяльність підприємств аграрного сектора здійснюється не системно. У Законі України «Про інноваційну діяльність», інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [2].

Державна підтримка інноваційного розвитку в Україні реалізується через розроблення та впровадження сучасних науково-технологічних програм, що фінансуються з державного бюджету та супроводжуються системою податкових стимулів. Водночас стратегічне регулювання інноваційної діяльності не може обмежуватися виключно бюджетними ресурсами. Ефективна інноваційна політика повинна ґрунтуватися на поєднанні державного фінансування з механізмами залучення приватних капіталовкладень, створюючи сприятливі умови для розвитку високотехнологічних корпорацій та активного залучення іноземних інвесторів до інноваційних процесів [1].

Державна підтримка інноваційної діяльності була закріплена у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року №526-р, яким була схвалена Стратегія розвитку інноваційної діяльності до 2030 року. У цьому документі визначені стратегічні завдання, що стосуються цілей в аграрному секторі як частини агропромислового комплексу. Згідно з документом, аграрний сектор, який має значний потенціал, може стати провідним чинником економічного зростання. Цей потенціал включає впровадження сучасних агротехнологій, таких як сільськогосподарська автоматизація, прецизійне землеробство, розвиток біотехнологій, органічне виробництво, енергоефективні та екологічно чисті методи виробництва. Ці інновації сприятимуть підвищенню врожайності та прибутковості з кожного гектара землі, і таким чином можуть стати рушійною силою для економічного зростання та розвитку всіх секторів економіки, включаючи агробізнес [19].

Інновації є креативним і творчим процесом реалізації нових підходів та змін у різних сферах суспільного життя. Вони охоплюють створення

й упровадження сучасних ідей, технологій, продукції, а також новітніх методів організації виробництва чи управління. Такий процес має динамічний характер і забезпечує поступальний розвиток та трансформацію, сприяючи удосконаленню науки, економіки, соціальної сфери й культури.

Інноваційна діяльність є головним рушієм забезпечення стійких конкурентних переваг і довгострокового розвитку, оскільки формує нові моделі попиту, трансформує соціальне середовище, враховує екологічні виклики та стимулює прогрес суспільства. Використання інновацій розглядається не лише як окремий інструмент модернізації, а як комплексна стратегія, що дає змогу підприємствам утримувати й посилювати свої позиції на ринку. Такий підхід підвищує продуктивність, покращує якість товарів і послуг та водночас формує передумови для економічного зростання держави. Завдяки розвитку і впровадженню новаторських рішень інновації охоплюють усі сфери господарської діяльності, забезпечуючи поступальний рух національної економіки на засадах сталості [3].

Ефективність і динамізм інноваційної сфери є вирішальним чинником забезпечення конкурентоспроможності економіки. Важливим показником, що визначає розвиток наукової і інноваційної діяльності держави, є питома вага витрат на науково-дослідні роботи зазначені у відсотках до валового внутрішнього продукту. Цей показник також називають інтенсивністю «R&D» (Research and Development) є ключовим фактором інноваційного розвитку та економічного зростання в сучасному світі. Цей процес охоплює широкий спектр діяльності, спрямованої на створення нових знань, послуг або технологій та продуктів, які можуть мати значний вплив на конкурентоспроможність підприємств, він відображає ступінь розвитку досліджень і інновацій, які здійснюються в країні, з точки зору ресурсів. R&D рішення є майбутнім будь-якого бізнесу завдяки створенню унікальної стратегії розвитку компанії та комплексного підходу до впровадження інновацій завжди приносять бажані результати та забезпечують конкурентоспроможність послуг або товарів на ринку [4].

Інноваційні процеси в аграрно-промисловій сфері мають власну специфіку, оскільки характеризуються поєднанням регіональних, технологічних, галузевих, функціональних і організаційних відмінностей. Під аграрними інноваціями розуміють упровадження нових рішень у сільському господарстві та переробній промисловості з метою підвищення результативності діяльності та забезпечення стабільного розвитку виробництва. Вони передбачають використання результатів

Таблиця 1

Рейтинг України у системі показників оцінки інновацій у 2020–2025 рр., місце

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Зміна місця, +/-
Глобальний інноваційний індекс	45	49	57	55	60	66	-21
Запровадження інновацій	71	76	75	78	78	80	-9
Результати інноваційної діяльності	37	37	48	42	54	54	-17

Джерело: побудовано автором за даними [11]

наукових досліджень і практичних розробок, що втілюються у вигляді сучасних сортів рослин, нових порід тварин і птиці, вдосконалених засобів захисту, інноваційних методів профілактики та лікування, новітніх продуктів харчування й матеріалів. Крім того, такі нововведення охоплюють організаційні та управлінські форми, а також нові підходи до надання соціальних послуг, що у комплексі сприяє підвищенню ефективності аграрного виробництва.

Особливістю аграрного бізнесу є його ґрунтовна залежність від землі, що вирізняє його серед інших секторів економіки. Сільське господарство тісно пов'язане з біологічним відтворенням, має виражену сезонність і високий рівень ризиків. Саме тому інноваційні процеси в аграрних підприємствах вирізняються тривалим циклом упровадження, необхідністю активної участі науково-дослідних установ, залежністю від природно-кліматичних умов та вираженою регіональною спрямованістю [5].

Основними складовими інноваційної діяльності аграрних підприємств є впровадження розумних практик (технологій), інноваційного менеджменту, цифровізації аграрного сектора та розвитку наукових досліджень аграрної галузі. За умов побудови нового типу економіки, відповідальність за реалізацію інноваційної політики та управління інноваційними проектами лягає на суб'єктів інноваційної діяльності залежно від рівня управління, яке може здійснюватися на рівні підприємства регіону та країни. Керівництво підприємства несе відповідальність за реалізацію інвестиційно-інноваційного проекту на рівні підприємства. Ефективна організація інноваційної діяльності на підприємстві передбачає таку систему управління, за якої результати роботи відображаються у ключових показниках: рівні інноваційної активності, обсягах виробництва та реалізації нових видів продукції, попиті на ці товари, подальшому розвитку й зростанні конкурентоспроможності компанії [6].

Інноваційний менеджмент є цілісною системою, що об'єднує формалізовані та неформальні правила, норми, принципи, цінності, методи, організаційні моделі, комунікаційні зв'язки та економічні відносини, які забезпечують регулювання та координацію різних аспектів інноваційної діяльності. Як будь-яка складна система, він характеризується низкою властивостей: взаємною залежністю та узгодженою взаємодією всіх структурних елементів; цілісністю та синхронізацією процесів у часі; відповідністю стратегічним і тактичним цілям організації; здатністю до адаптації та гнучкого реагування на зовнішні зміни; відносною автономністю окремих підсистем і управлінських функцій; а також багатовекторністю й комплексністю, що проявляється у можливості переналаштування, модернізації та переорієнтації залежно від умов зовнішнього середовища [7].

Інновації у сільському господарстві є рушієм конкурентоспроможності, оскільки поєднання науки та виробництва забезпечує адаптивність до викликів і підвищує ефективність. Використання

сучасних технологій дозволяє збільшувати врожайність, зменшувати трудові витрати й оптимізувати ресурси. Цифрові платформи полегшують координацію учасників ринку, а моніторингові системи допомагають знижувати ризики від шкідників і кліматичних факторів. Аналітичні інструменти дають змогу прогнозувати проблеми й підвищувати якість продукції, що у підсумку сприяє зростанню доходів аграрних підприємств [8].

За останні десятиліття аграрне управління зазнало змін завдяки інтеграції інноваційних технологій, що стали основою зростання продуктивності. Сучасні рішення охоплюють дрони, робототехніку, супутниковий моніторинг, цифрові платформи, мобільні застосунки, аналітику великих даних та штучний інтелект. Концепція «розумного» землеробства трансформує агробізнес, сприяючи оптимізації процесів, скороченню витрат, ефективному реагуванню на ризики та забезпеченню якісної інформації для управлінських рішень. Використання таких технологій дозволяє аграріям підвищувати врожайність, зменшувати втрати від хвороб і шкідників, покращувати якість продукції та зміцнювати конкурентні позиції на ринку [9].

Впровадження інноваційної діяльності на підприємствах аграрного сектора вимагає дотримання певних принципів: відповідальності, організації, прогнозування і прозорості щодо усіх зацікавлених сторін. Значний прорив у функціонуванні аграрних підприємств відбувся завдяки використанню Інтернету. Інтернет речей означає мережу взаємопов'язаних предметів і технологій. Ці компоненти використовуються для отримання та надсилання даних через мережу Інтернет. Ці з'єднання створено для збору величезних обсягів даних, одночасно зберігаючи ефективний зв'язок між операціями. Інтернет речей покращує доступ до інформації, оптимізуючи збір даних і мінімізуючи взаємодію із працівниками. Інновації та адаптивні дослідження, нові технології допомагають підприємствам аграрного сектора подолати певні перешкоди та сприяють покращенню діяльності. Прискорити процес впровадження інноваційних технологій у діяльність аграрних підприємств необхідно завдяки гнучкій формі взаємодії та максимального наближення наукового потенціалу до практики, завдяки формуванню інноваційного фонду та ринку науково-технологічно-технічної продукції у аграрному секторі регіону. Сільське господарство знаходиться під значним тиском через зростання кількості населення у світі, обмеженість природних ресурсів та зміну клімату [10].

Інноваційна стратегія аграрних підприємств базується на комплексному впровадженні нововведень і потребує цілісного управління цим процесом. Її основою є інноваційний потенціал, що охоплює матеріальні, фінансові, інтелектуальні та організаційні ресурси, необхідні для створення і реалізації нових рішень. Такий потенціал відображає здатність підприємства визначати масштаби та якість інноваційних процесів, формувати й трансформувати наукові, управлінські, техно-

логічні й маркетингові ідеї у практичні результати. Безперервне управління цим ресурсом забезпечує розвиток підприємства, поєднуючи стабільність із постійним оновленням [12]. Інноваційний розвиток підприємства значною мірою залежить від кадрового потенціалу, який визначається рівнем освіти, кваліфікацією, досвідом і мотивацією працівників. Ці чинники впливають на здатність персоналу впроваджувати нові технології, створювати сучасні продукти та приймати ефективні управлінські рішення. Важливою складовою є й техніко-технологічна база, що забезпечує оперативну перебудову виробництва для випуску конкурентоспроможної продукції відповідно до потреб ринку. Маркетингові ресурси – репутація компанії, клієнтська база та збутові канали – посилюють позиції підприємства, допомагають реалізовувати нові товари та формують стійкі конкурентні переваги в умовах високої конкуренції [13].

На багатьох підприємствах аграрного сектора економіки існує безліч невирішених проблем впровадження інновацій з урахуванням гармонійного інноваційного розвитку. Для забезпечення такого розвитку в аграрному секторі необхідно сконцентрувати капітал на пріоритетних напрямках: освіті, науці, прогресивних технологіях та підприємницькій активності на ринку наукоємної продукції. Інноваційно-активні підприємства в аграрному секторі мають можливість організувати конкурентоспроможне виробництво продукції роблячи інвестиції у розвиток людського капіталу, що є основою створення та впровадження нових знань в організаційній, технологічній, економічній та екологічній сферах. Важливим фактором є спрямування інвестиційних потоків у розвиток аграрного сектора, який сьогодні потребує швидкого оновлення на інноваційно-технологічній базі. Це дасть змогу створити нові робочі місця та забезпечити формування конкурентоспроможного й збалансованого аграрно-промислового виробництва [14].

Випереджувальні інвестиції є основою інноваційного розвитку, що включають фінансові вкладення, високий рівень професійних знань, цифровізація та інтелектуальний потенціал. Створення прямих зв'язків між наукою та виробництвом допоможе створити баланс попиту та пропозиції інноваційного продукту. Інноваційна діяльність здійснюється завдяки прогресивним науково-технічним досягненням та є вирішальним фактором у процесі подолання кризових явищ, розширення сфери діяльності та зростання прибутковості і рентабельності аграрних підприємств [15].

Грантове фінансування є одним із важливих механізмів підтримки та стимулювання інноваційного розвитку аграрних підприємств, воно забезпечує фінансові ресурси для модернізації виробничих процесів, впровадження сучасних технологій, підвищення екологічної стійкості та зміцнення конкурентних позицій у сільськогосподарській галузі. Завдяки грантам аграрні підприємства мають можливість розробляти й застосовувати новітні агротехнології, переходити до органічного виробництва, що відповідає зроста-

ючому попиту на екологічно безпечну продукцію, здійснювати модернізацію інфраструктури, зокрема транспортних мереж, систем зрошення та зберігання продукції, а також розвивати малі фермерські господарства й кооперативи, підвищуючи їхню конкурентоспроможність на ринку [16].

Для забезпечення стійкого розвитку агропромислового комплексу (АПК) на інноваційному шляху необхідно зосередитися на наступних ключових напрямках:

- підвищення конкурентоспроможності та експортного потенціалу (акцент на розвиток високотехнологічних секторів АПК через впровадження ефективних ресурсозберігаючих технологій).

- розробка проривних технологій (створення інновацій, які відкривають нові ринки для високотехнологічної продукції).

- швидке впровадження сучасних технологій (розширення використання новітніх технологій у сільському господарстві з горизонтальною орієнтацією).

- технічна та технологічна модернізація (оновлення технічного та технологічного оснащення аграрних підприємств та інфраструктурних об'єктів) [17].

Інноваційна діяльність сучасних аграрних підприємств повинна бути проактивною, що означає ініціювання пошуку та розробки передових інноваційних ідей для вдосконалення або оновлення продукції, технологій, процесів, організації та маркетингу. Впровадження стратегії інноваційного розвитку підприємствами аграрного сектору має реалізовуватись на основі виду інновацій та визначених стратегічних імперативів:

- технологічні (агровиробничі): біотехнології та біоінженерія, енергоефективність та енергоощадливість, ресурсозбережність, зменшення парникових викидів;

- технологічні (цифрові): розумне землеробство та переробка;

- продуктові: інноваційні продукти сільськогосподарства, інноваційні продукти переробки сільськогосподарської сировини;

- організаційні: розбудова та розвиток інноваційної інфраструктури, циркулярні бізнес-моделі;

- управлінські: антисипативне управління;

- маркетингові: відповідальний food маркетинг, digital-маркетинг, брендинг [18].

Інноваційний розвиток аграрного сектору основою якого є принципи інституціоналізації, передбачає цілісну, системно організовану структуру, яка об'єднує організовані інституційні механізми з інноваційними технологіями та практиками. Такий комплексний підхід спрямований на підвищення ефективності та продуктивності аграрного сектору через впровадження сучасних інновацій, заснованих на стійких, адаптивних і гнучких інституціональних механізмах. Інноваційний потенціал і спроможність галузей АПК, побудовані на принципах інституціоналізації та з урахуванням міжнародної інтеграції, впливають на ефективну взаємодію різних інституційних норм, що складають механізм інституціонального забезпечення

екосистеми АПК. Процес впровадження інновацій та інституційних норм у цьому контексті характеризується синергетичним ефектом, неоднорідною динамікою та складністю оцінки впливу окремих компонентів в умовах значних викликів. У контексті міжнародної інтеграції сучасні наукові підходи до інституціонального регулювання та засоби їх реалізації часто виступають як суттєві обмеження та бар'єри, а не як сприятливі умови для інноваційного розвитку вітчизняного аграрного сектору економіки [20].

Інноваційна діяльність, що базується на сучасних науково-технічних досягненнях, є ключовим засобом подолання кризових явищ, стабілізації та зростання економіки, а також підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Економічні суб'єкти, що здійснюють інноваційну діяльність з метою отримання прибутків, створюють основу для інноваційного розвитку. Однак її успішність залежить від зовнішніх та внутрішніх економічних умов, а також від наявності сприятливих умов для впровадження та ефективного використання інноваційної продукції. В аграрному секторі розвиток інноваційної діяльності стримується через недостатню підтримку з боку держави, обмеженість фінансових ресурсів як з внутрішніх, так і зовнішніх джерел, а також складності з їх оперативною мобілізацією [15].

Висновки. Інноваційна діяльність сьогодні розглядається як базовий чинник формування нової моделі розвитку аграрного сектору, адже саме вона забезпечує не лише підвищення продуктивності та ефективності виробництва, але й створює передумови для його довгострокової стійкості. Реалізація інноваційної політики сприяє зміцненню позицій підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках, формує сучасні підходи до управління ресурсами та дозволяє швидко адаптуватися до змін глобального середовища.

Вибір стратегії розвитку, орієнтованої на впровадження інновацій, стає одним із ключових завдань сучасних аграрних підприємств. Це стосується не лише модернізації виробництва, а й цифрової трансформації бізнес-процесів, підвищення рівня освіти та професійної підготовки кадрів, розширення співпраці між науковими установами, державними структурами та бізнесом. Саме синергія науки, практики та інвестицій формує основу для створення інноваційного середовища, здатного забезпечити сталі конкурентні переваги.

Сучасний розвиток аграрного сектору вимагає активного впровадження новітніх технологій, цифрових платформ, біотехнологій, а також використання аналітики великих даних та штучного інтелекту. Ці інструменти дозволяють не лише оптимізувати виробничі процеси, але й забезпечити прогнозованість результатів, знизити ризики та покращити якість продукції. Водночас важливим завданням залишається посилення інституційної підтримки інноваційної діяльності та формування ефективних механізмів залучення приватних і міжнародних інвестицій.

Таким чином, інноваційна діяльність у сільському господарстві постає не як епізодичний процес модернізації, а як комплексна стратегія, що охоплює технологічні, організаційні та управлінські аспекти розвитку. Її реалізація забезпечує можливість подолати кризові явища, створити конкурентоспроможне середовище, сприяти інтеграції у глобальні економічні процеси та гарантувати сталий соціально-економічний розвиток країни.

Бібліографічний список:

1. Большая О., Іщенко І. Вплив інноваційної діяльності підприємств на розвиток економіки України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 2023, № 4 (130). URL: http://econom.stateandregions.zp.ua/journal/2023/4_2023/7.pdf (дата звернення: 22.08.2025).
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Ковальчук В. Аналіз тенденцій інноваційного розвитку національної економіки. *Економіка та суспільство*, 2023, Вип. 58. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3290/3214/> (дата звернення: 22.08.2025).
4. Що таке «R&D» рішення та навіщо вони потрібні сучасному бізнесу. 2023. URL: <https://www.ostro.org/press-releases/shho-take-r-d-rishennya-ta-navishho-vony-potribni-suchasnomu-biznesu-i413493> (дата звернення: 23.08.2025).
5. Сагачко Ю., Тешева Л. Інноваційна діяльність підприємств аграрного сектору як критерій ефективності його виробничо-господарського потенціалу. *Економіка та управління підприємствами. Проблеми економіки*, 2020, № 4 (46). URL: https://problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-4_0-pages-217_223.pdf (дата звернення: 24.08.2025).
6. Костецький В. Вплив інноваційної діяльності суб'єктів господарювання на інноваційний розвиток економіки держави. *Світ фінансів*, 2019, № 1(58). URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/34568/1/%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf> (дата звернення: 25.08.2025).
7. Aleynikova O. Innovative and investment management. Навчальний посібник, 2016. URL: <http://surl.li/unnnri> (дата звернення: 25.08.2025).
8. Заїка С., Грідін О., Заїка О. Інновації в сталому розвитку аграрного виробництва: тенденції, проблеми, перспективи. *Економіка та суспільство*, 2023, Вип. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-69> (дата звернення: 27.08.2025).
9. Dimitrov R., Trunina I., Druzhynina V., Ismailov T., Bilyk M. Innovative support for sustainable development of the agricultural sector. BIO Web of Conferences, 2024, 114, 01009. URL: https://www.bio-conferences.org/articles/bioconf/pdf/2024/33/bioconf_icabee2024_01009.pdf (дата звернення: 28.08.2025).
10. Javaid M., Haleem A., Singh R.P., Suman R. Enhancing smart farming through the applications of Agriculture 4.0 technologies. *International Journal of Intelligent Networks*, 2022. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666603022000173> (дата звернення: 26.08.2025).
11. Global Innovation Index 2025. URL: <https://wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/80937/global-innovation-index-2025-en.pdf> (дата звернення: 22.09.2025).
12. Ковтун А. Стан та перспективи розвитку інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2021, Вип. 6, С. 73–80. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.6.8> (дата звернення: 25.08.2025).

13. Юрчук Н. Чинники інноваційного розвитку аграрних підприємств. *Ефективна економіка*, 2021, № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8908> (дата звернення: 25.08.2025).
14. Соколюк С. Гармонійно інноваційний розвиток аграрного сектору економіки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*, 2019, Т. 30(69), № 2, С. 176–180.
15. Грановська В. Інноваційний розвиток аграрних підприємств як складова їх конкурентоспроможності. 2019. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/105.pdf> (дата звернення: 27.08.2025).
16. Гранти для розвитку аграрного бізнесу в Україні. 2024. URL: <https://www.grantsense.com.ua/blogs/granti-dlya-rozvitku-agrarnogo-biznesu-v-ukrayini> (дата звернення: 27.08.2025).
17. Гурова О. Особливості розвитку та напрями удосконалення інноваційної діяльності в АПК. *Аграрні інновації*, 2023, № 17, С. 211–217.
18. Жегус О., Давиденко В. Стратегічні імперативи інноваційного розвитку аграрного сектору України як основи його резильєнтності. *Економіка та суспільство*, 2024, Вип. 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-23> (дата звернення: 27.08.2025).
19. Прокопишин О., Полегенька М., Жидовська Н. Інноваційні стратегії розвитку агробізнесу України в післявоєнний період. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія: Економіка АПК*, 2023, Вип. 30, С. 33–37. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.033> (дата звернення: 27.08.2025).
20. Вдовенко Н. Наукові підходи до інноваційного розвитку агропромислового комплексу на засадах інституціоналізації в умовах міжнародної інтеграції. *Академічні візії*, 2023, Вип. 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/622> (дата звернення: 27.08.2025).
21. Нужна С., Теслюк Ю. Методичні аспекти оцінки інструментів інституціонального регулювання інноваційних трансформацій в агропромисловому виробництві. *Інвестиції: практика та досвід*, 2020, № 13–14, С. 55–59. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.13-14.55
22. Стефківський В., Лопатинська Ю., Стефківська Ю. Методичні аспекти інституціональної оцінки інноваційного розвитку агропромислового сектору економіки. *Економіка та підприємництво*, 2020, № 3(114), Ч. 1, С. 89–95. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-3-16>
23. Макаренко П., Пілявський В., Процюк Н. Інноваційна складова формування конкурентного потенціалу підприємства. *Причорноморські економічні студії*, 2020, Вип. 50, Ч. 1, С. 75–80.
1. Bolshaia O. & Ishchenko I. (2023). Vplyv innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv na rozvytok ekonomiky Ukrainy [The impact of innovative activity of enterprises on the development of Ukraine's economy]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, no. 4(130), pp. 33–37. Available at: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2023/4_2023/7.pdf (accessed 22 August 2025).
2. Zakon Ukrainy "Pro innovatsiinu diialnist" [Law of Ukraine "On Innovation Activity"], 04 July 2002, No. 40-IV (as amended). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (accessed 22 August 2025).
3. Kovalchuk V. (2023). Analiz tendentsii innovatsiinoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Analysis of trends in innovative development of the national economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 58. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3290/3214/> (accessed 22 August 2025).
4. Shcho take "R&D" rishennia ta navishcho vony potribni suchasnomu biznesu [What are "R&D" solutions and why are they needed in modern business]. (2023). Available at: <https://ostro.org/press-releases/shho-take-r-d-rishennya-ta-navishcho-vony-potribni-suchasnomu-biznesu-i413493> (accessed 23 August 2025).
5. Sahachko Yu. M. & Tiesheva L. V. (2020). Innovatsiina diialnist pidpriemstv ahranoho sektora yak kryterii efektyvnosti yoho vyrobnycho-hospodarskoho potentsialu [Innovative activity of agrarian enterprises as a criterion for efficiency of their production and economic potential]. *Problemy ekonomiky (Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy)*, no. 4(46), pp. 217–223. Available at: https://problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-4_0-pages-217_223.pdf (accessed 24 August 2025).
6. Kostetskiy V. (2019). Vplyv innovatsiinoi diialnosti subiektyv hospodariuvannia na innovatsiinyi rozvytok ekonomiky derzhavy [Impact of innovative activities of business entities on the innovative development of the state economy]. *Svit finansiv*, no. 1(58). Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/34568/1/%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf> (accessed 25 August 2025).
7. Aleynikova O. (2016). Innovative and investment management: navchalnyi posibnyk [Textbook]. Available at: <http://surl.li/unnri> (accessed 25 August 2025).
8. Zaika S., Hridin O. & Zaika O. (2023). Innovatsii v stalomu rozvytku ahranoho vyrobnytstva: tendentsii, problemy, perspektivy [Innovations in sustainable development of agricultural production: trends, problems, prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-69> (accessed 27 August 2025).
9. Dimitrov R., Trunina I., Druzhynina V., Ismailov T. & Bilyk M. (2024). Innovative support for sustainable development of the agricultural sector. *BIO Web of Conferences*, no. 114. Available at: https://bio-conferences.org/articles/bioconf/pdf/2024/33/bioconf_icabee2024_01009.pdf (accessed 28 August 2025).
10. Javaid M., Haleem A., Singh R. P. & Suman R. (2022). Enhancing smart farming through the applications of Agriculture 4.0 technologies. *International Journal of Intelligent Networks*. Available at: <https://sciencedirect.com/science/article/pii/S2666603022000173> (accessed 26 August 2025).
11. *Global Innovation Index 2025*. (2025). Available at: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/80937/global-innovation-index-2025-en.pdf> (accessed 22 September 2025).
12. Kovtun V. (2021). Stan ta perspektivy rozvytku innovatsiinoi diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [State and prospects of innovative activity of agricultural enterprises]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika*, no. 6, pp. 73–80. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.6.8> (accessed 25 August 2025).
13. Yurchuk N. (2021). Chynnyky innovatsiinoho rozvytku ahrarnykh pidpriemstv [Factors of innovative development of agricultural enterprises]. *Efektivna ekonomika*, no. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8908> (accessed 25 August 2025).
14. Sokoliuk, S. (2019). Harmonino innovatsiinyi rozvytok ahranoho sektora ekonomiky [Harmonious innovative development of the agricultural sector of the economy]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*, no. 30(69) (2), pp. 176–180.
15. Hranovska, V. (2019). Innovatsiinyi rozvytok ahrarnykh pidpriemstv yak skladova yikh konkurentospromozhnosti [Innovative development of agricultural enterprises as a component of their competitiveness]. Available at: <https://pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/105.pdf> (accessed 27 August 2025).
16. Hranty dlia rozvytku ahranoho biznesu v Ukraini [Grants for the development of agrarian business in Ukraine]. (2024). Available at: <https://www.grantsense.com.ua/blogs/granti-dlya-rozvitku-agrarnogo-biznesu-v-ukrayini> (accessed 27 August 2025).

17. Hutorova O. (2023). Osoblyvosti rozvytku ta napriamy udoskonalennia innovatsiinoi diialnosti v APK [Features and directions for improving innovative activity in the agro-industrial complex]. *Ahrarni innovatsii*, no. 17, pp. 211–217.
18. Zhehus O. & Davydenko V. (2024). Stratehichni imperatyvy innovatsiinoho rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy yak osnovy yoho rezylientnosti [Strategic imperatives of innovative development of Ukraine's agrarian sector as the basis of its resilience]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-23> (accessed 27 August 2025).
19. Prokopyshyn O., Polehenka M. & Zhydovska N. (2023). Innovatsiini stratehii rozvytku ahrobiznesu Ukrainy v pislivoiennyi period [Innovative strategies for the development of Ukraine's agribusiness in the post-war period]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu pryrodokorystuvannia. Seriya: Ekonomika APK*, no. 30, pp. 33–37. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.033> (accessed 27 August 2025).
20. Vdovenko N. M. (2023). Naukovi pidkhody do innovatsiinoho rozvytku ahropromyslovoho kompleksu na zasada-kh instytutsionalizatsii v umovakh mizhnarodnoi inte-hratsii [Scientific approaches to innovative development of the agro-industrial complex based on institutionalization under international integration]. *Akademichni vizii*, no. 20. Available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/622> (accessed 27 August 2025).
21. Nuzhna S. A. & Tesliuk Yu. V. (2020). Metodychni aspekty otsinky instrumentiv instytutsionalnoho rehuliu-vannia innovatsiinykh transformatsii v ahropromyslovomu vyrobnytv [Methodological aspects for assessing instruments of institutional regulation of innovative transformations in agro-industrial production]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 13–14, pp. 55–59. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.13-14.55>
22. Stefkivskyi V. M., Lopatynska Yu. V. & Stefkivska Yu. L. (2020). Metodychni aspekty instytutsionalnoi otsinky innovatsiinoho rozvytku ahropromyslovoho sektoru ekonomiky [Methodological aspects of institutional assessment of innovative development of the agro-industrial sector of the economy]. *Ekonomika ta pidpryemnytstvo*, no. 3(114), Ch. 1, pp. 89–95. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-3-16>
23. Makarenko P. M., Piliavskyi V. I. & Protsiuk N. Yu. (2020). Innovatsiina skladova formuvannia konkurentnoho potentsialu pidpryemstva [Innovative component of forming a company's competitive potential]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 50(1), pp. 75–80.

Стаття надійшла: 14.08.2025

Стаття прийнята: 18.09.2025

Стаття опублікована: 28.11.2025